

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

2. Ильин В.В. Магия денег. История, философия, жизнь: монография / В.В. Ильин. – К.: УБС НБУ, 2011. – 590 с.

3. Тоффлер Э. Революционное богатство / Э.Тоффлер, Х.Тоффлер. – М.: АСТ: ПРОФИЗДАТ, 2008. – 569 с.

СЕКЦІЯ № 8

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ В СВІТЛІ СУЧАСНОСТІ

Атаманюк Зоя Миколаївна (Одеса) – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ОСОБИСТІСНА СВІДОМІСТЬ ЗА Г.С. СКОВОРОДОЮ

Г. С. Сковорода порівнював людину з мікrokосмосом. Це свідчить про дуже широкий спектр шляхів набуття свободи особистістю. Серед цього розмаїття одне з чільних місць в гармонізації суспільного та індивідуального належить шляху за яким суспільні вимоги постають як стереотипи, що згодом стають сенсом життя, свободи для особистості [2, , с. 135].

Сам по собі стереотип, як категорія, не містить в собі приписів для цілей виховання. Але це не лишає його виховних функцій. В стереотипах виховна діяльність виступає у двох своїх видах: формування певних рис духовного обличчя і поведінки індивіда та опосередковане – вчерез пропорційну організацію порядку повсякденних відносин, відступ від яких піддається остракізму, осуду суспільною думкою. Стереотипи, як способи реалізації суспільних відносин, завжди виникають, розвиваються та зникають під певним впливом матеріального виробництва та економічних відносин. Як докази відношень надбудовного характеру, стереотипи надзвичайно живучі: ми постійно є свідками відставання масової свідомості від розвитку суспільного буття. Сучасні стереотипи перестали відповідати вимогам актуальності, важливе їх відновлення та перебудова для нових суспільних потреб. щоб здійснювати безпосередній вплив на формування людей, їх свідомість. Будь-який стереотип, простий чи складний, має суттєву рису, через яку закріплений у ньому образ сприймається індивідом як щось само собою зрозуміле і не викликає сумнівів. Оволодіваючи масами, він знаходить додаткову підтримку у переконливому для багатьох аргументі: «всі так роблять». Об'єктивна оцінка масових соціальних стереотипів повністю ґрунтується на змісті соціальних цілей, ідеалів, наповнюються ними, це можуть бути і позитивні – прогресивні, і негативні – регресивні, застарілі стереотипи [3, с.250].

Якщо соціальні стереотипи слугують справі розвитку нових позитивних явищ, сприяють закріпленню досягнутого, перетворюють його в міцну основу подальшого удосконалення, то вони стають стимулом не тільки для окремої особистості, але й для гуманізації всього суспільства. Якщо стереотипи слугують старим формам людського гуртожитку, то ними наповнюється спротив. На переборення супротиву непродуктивно витрачається значна енергія передових соціальних сил [2, , с. 139].

Кожна особистість ціннісно зорієнтована, її орієнтації мають широкий спектр. Більшість членів суспільства знаходяться в адекватному стані, т. т. у відповідності з визнаними у суспільстві моральними цінностями. У деякого адекватності не вистачає, або не спостерігається. У одних домінують вищі моральні цінності, у інших вони зводяться до нуля.

«Людина повинна бути готова до розширення своєї взаємодії з природою (коеволюція) та перебудови самої себе, як носія Розуму. «Природна еволюція», яка тисячоліття визначала розвиток людства, відступає на другий план. Розуму, тільки Розуму належить створити ту подобу, якій повинен слідувати її носій, оскільки еволюція, як процес індивідуального вдосконалення, ще не завершилася. Вірогідно, що меж у цьому процесі не існує» [2, с. 139].

Розуму притаманні свої закони. Він володіє волею, він здатен до цілеспрямованої діяльності не тільки до збереження самого себе, але і до саморозвитку. Реальне існування особистості співвідноситься з пролонгацією саморозвитку, зі створенням умов для широкого самоствердження у своєму відрізку подій. Кожне суспільство вирішує проблему людини по-своєму. Кожний соціальний тип відмічений своїм особливим, своєрідним способом розвитку та формування.

Завдання соціальних та демократичних інституцій зводиться, у першу чергу, до орієнтації особистості або її переорієнтації у напрямку соціальної системи цінностей. Орієнтацію можна вести в двох напрямках: а) виховувати почуття відповідальності за свою поведінку (суггестивний принцип); б) виховувати почуття колективізму, абдикації, відмови від авантажності, автофілії, у напрямку альтруїзму [4, с. 139].

При цьому необхідно враховувати соціально-ситуаційні моменти: соціальне оточення, динаміку соціальних ролей та позицій, спектр індивідуальних ціннісних орієнтацій та самооцінок. Очевидна необхідність більш досконалого і глибокого аналітико-діалектичного підходу до особистості та її гуманізації. Першочергове завдання – всіляко запобігати конфлікту особистості з оточуючою дійсністю, який руйнує її соціальні зв'язки, ізолює її індивідуальність, та актуалізує її агресивні риси.

Провідними у формуванні нової, більш гуманної людини, є напрямки морального розвитку, укріплення почуття громадянського обов'язку, відповідальності. В системі виховання повинні переважати; ясність, правдивість, конкретність, а також терпіння. Слід кваліфіковано використовувати досягнення суспільствознавчих наук. Кожну молоду людину треба зорієнтувати на самовиховання, як на ініціативний, спланований, цілеспрямований вплив «в середину» власної свідомості. Особистість повинна усвідомлено напрацьовувати у собі необхідні якості для успішної

життєдіяльності. Запаси енергії, невикористанні особистістю для самовдосконалення, приховані в її відкритості до життя, до іншої людини, до наук та мистецтва, до вільного злету думки та вибору себе у собі [5, с. 251].

Необхідним підґрунтям особистісної свободи є її достатньо високий культурний рівень. Очевидно, що для малоосвіченої людини з обмеженим світоглядом непосильним буде пізнання законів природи та суспільства й свідомо (за власним бажанням) участь у здійсненні цих вимог. Зазначена умова набуває особливого значення щодо закладення підвалин особистісної свободи, оскільки це формує внутрішній світ людини і дає змогу робити правильний, науково обґрунтований висновок та діяти за власною волею. «Свобода – це здатність здійснювати правильний вибір та діяти за власною волею, що насамперед залежить від змісту внутрішнього духовного світу людини» [1, с. 5]. Звісно, що на людському рівні ефект зовнішнього впливу на неї опосередкований внутрішніми суб'єктивними причинами, які (залежно від їх розвиненості) необмежено розширюють свободу людини, її можливості щодо здійснення своїх дій за власною волею стосовно до довкілля і самої себе. І. Кант підкреслював, що головним, що визначає спосіб пізнання та побудови предмета знання є специфіка пізнаючого суб'єкта, його розвиненість та структура. М. Хайдегер, обґрунтовуючи поняття про відкритість істини, розвив далі вчення Канта про те, що правильність судження залежить не лише від відображення предмета, але й від розвиненості суб'єкта пізнання. «Індивідуальна свідомість» — це духовний світ людини, «соціальні відчуття», настрої, погляди на природу, суспільство, державу, власність на саму себе тощо [1, с. 5]. Вона складається під впливом суспільної свідомості, суспільного і громадського буття. Вона неповторна, унікальна, що і породжує розмаїття у межах особистісної свободи. Межі свідомості визначаються також тим, який рівень свідомості людини є домінуючим – повсякденний чи теоретичний. Свобода індивіда визначається його знаннями, життєвим досвідом, розвитком мислення і розуму, інтересами та духовними поглядами, мотивами, цінностями та переконаннями, емоціями, волею [4, С. 131–154].

Отже, наукове мислення підносить особистісну свідомість до глибин розуміння об'єктивних необхідностей, надає можливість правильно оцінювати суспільну та особистісну значущість власних дій та вчинків. Філософія виховує культуру мислення, уміння вільно оперувати поняттями, висувати, обґрунтовувати та піддавати критиці будь-які судження, відділяти істотне від другорядного, розкривати взаємозв'язки між різноманітними явищами довкілля, тобто на найвищому рівні втілювати свободу вибору вимог та дій.

Досліджено, що у ході розвитку суспільства свобода привертала увагу багатьох дослідників. В роботах головних мислителів були сформовані різні підходи та різне розуміння свободи. Якщо раніше пізнання здебільшого було спрямоване на навколишній світ, то тепер воно поступово посувається у бік пізнання людиною самої себе, власних пізнавальних можливостей, своєї ролі в завоюванні свободи, позаяк людське буття є центром свободи. Сьогодні головним пунктом щодо проблеми свободи стає внутрішній світ людини, де, власне, визначаються цілі й здійснюється вибір своїх дій. Тому структура свободи людини включає як необхідний елемент внутрішню свободу

особистості, коли об'єктом стає сама особистість, її внутрішній стан у всьому багатстві духовного життя. Завдяки внутрішній свободі людина має особисті принципи, погляди, переконання, цінності і зрештою отримує духовну незалежність. Через внутрішню свободу досягається справжній вільний вибір людини. Завдяки внутрішній свободі особистість активно бере участь у перетворенні дійсності.

Маючи внутрішню свободу, котру сам суб'єкт розуміє як свою індивідуальну сутність, особистість в умовах майже відсутності можливостей для втілення своєї свободи чи максимальній обмеженості зберігає свою особисту цілісність і бореться проти духовного поневолення.

Список використаних джерел

1. Атаманюк З. М. Шляхи набуття свободи / З. М. Атаманюк., М. Ф Цибра // Перспективи. – 2019. – № 4. – С. 128–139.
2. [Атаманюк З. М.](#) Свобода як духовно-суспільний феномен / З. М. Атаманюк // [Актуальні проблеми філософії та соціології](#). - 2016. - Вип. 14. - С. 3-5.
3. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Г. С. Сковорода / Д. І. Багалій. – Харків : ДВУ, 1926. –397 с.
4. Єрмоленко А. І. Автономна етика І. Канта та морально-правова проблематизація свободи / А. І. Єрмоленко // Філософська думка. – 2008. – № 6. – С. 131–154., С. 131–154.
5. Цибра Н. Ф. Самоутверждение личности (социально-философский анализ) / Н. Ф. Цибра. – Киев; Одесса : Высшая школа, 1989. – 192 с.

Поплавська Тетяна Миколаївна (м.Одеса) – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Федорова Інна Валеріївна (м.Одеса) – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

МЕТАФІЗИКА СЕРЦЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Сучасне гуманітарне знання практично повністю втратило знання про людину як про духовну істоту, здатну до самотрансценденції і до вільного творіння як самої себе, так і простору власного життя.

Образ людини виявляється часом повністю позбавленим майже всіх категорій людського; він гранично уречевлений і опредмечений. Образ людини стає непричетним до цілісності і розколотим на не пов'язані між собою структури cogito, тілесності, повсякденності. Втрата цілісного образу людини